

การเรียนรู้รวมออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ E-INCLUSION FOR SPECIAL NEED STUDENTS

กนกวรรณ สุหัสโซ* และ ชนิตา มิตรานันท์
Kanokwan Suhatcho* and Chanida Mitrnanun

สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ คณศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Special Education Department, faculty of Education, Srinakharinwirot University

Received: 12 January 2023

Revised: 17 February 2023

Accepted: 29 May 2023

บทคัดย่อ

ภายหลังจากการระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลกทำให้ โรงเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากเดิมคือการสอนตามปกติในห้องเรียนเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดการเรียนรู้รวมออนไลน์ โดยในต่างประเทศได้มีการศึกษาว่าผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบรูปแบบการเรียนรู้รวมออนไลน์โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคนิคในการสอน การมีส่วนร่วมของผู้สอน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รองลงมาตามลำดับ ในขณะที่หากเป็นการจัดการเรียนรู้รวมแบบออนไลน์นั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงโอกาสที่เท่าเทียมกัน ความหลากหลาย การยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสและไม่เป็นการกีดกันให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าถึงการศึกษาได้เหมือนเด็กปกติ

คำสำคัญ: การเรียนรู้รวม, ออนไลน์, เด็กพิเศษ*

*Corresponding author: กนกวรรณ สุหัสโซ

E-mail: k.suhatcho@gmail.com

Abstract

After the global outbreak of COVID-19, schools have necessitated to adjust their teaching and learning style from the traditional classroom-based teaching and learning to online education. Studies conducted in various countries have highlighted the essential factors that educators need to consider when designing online learning formats. These factors include information technology, teaching techniques, teacher involvement, and family relationships, in descending order of importance. Additionally, in the context of online education, instructors must also prioritize equal opportunities, diversity, acceptance of differences, mutual respect, and the learning environment to ensure that children with special needs had equitable access to education similar to their general children.

Keyword: Inclusion, Online, Special need

บทนำ

ปัจจุบันครู นักเรียน และผู้ปกครองหันมาใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นดิจิทัลกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นและแนวโน้มของการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่เริ่มเข้าสู่ระบบเสมือนจริงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัล โดยในวันที่ 9 พฤษภาคม 2563 องค์การสหประชาชาติยูเนสโก (UNESCO) ได้โพสต์ข้อความในทวิตเตอร์ มีใจความดังนี้ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นการทางออกสำหรับการปิดโรงเรียนในช่วงการระบาดของโควิด-19 แต่เราจะจัดการกับความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างไร โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่เป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง การที่โรงเรียนต้องปิดตัวลงในช่วงการระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนครั้งยิ่งใหญ่ โดยครูต้องสร้างสรรค์สื่อการสอน วิธีการสอน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้ออนไลน์ ผลที่ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ต่อนักเรียนและผู้ปกครอง เนื่องจากการเรียนการสอนออนไลน์นั้นต้องอาศัยทักษะ มุมมองหรือกลยุทธ์ใหม่

ในการเรียนและการจัดการกับข้อมูล หลากๆ ครอบครัวประสบปัญหาเนื่องจากการไม่มีอุปกรณ์ที่เพียงพอ เหมาะสม หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรและเร็วเพียงพอ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่ประสบปัญหาเป็นอย่างมาก ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการเรียนของบุตรหลานของตนเอง (Azoulay, 2020)

ในปี ค.ศ. 1994 ได้มีการจัดการประชุมระดับโลกที่ซาลามันกา ประเทศสเปน (The Salamanca statement and framework for action on special needs education. Salamanca, Spain, 1994) ว่าด้วยเรื่องการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยมีการออกแถลงการณ์ ซาลามันกา เรื่อง หลักการนโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ (Salamanca Statement on Principle, policy and Practice in Special Needs Education) ประเทศส่วนใหญ่ล้วนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรวม เพื่อสนับสนุนความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีความต้องการจำเป็น แม้ว่าแนวปฏิบัติจะแตกต่างกันอันเนื่องมาจากขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แต่ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยให้นักเรียนอยู่ในห้องเรียนรวม แต่มีการให้การช่วยเหลือ ปรับเปลี่ยนกิจกรรม รวมถึงวิธีวัดผลที่จำเพาะสำหรับเด็กแต่ละคน (Hardy & Woodcock, 2015) นอกจากนี้ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนถือเป็นส่วนที่มีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบการเรียนรวมของเด็ก เนื่องจากโรงเรียนควรมีระบบรองรับการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาทิเช่น พื้นที่สำหรับเรียนรู้ โปรแกรมการเรียนการสอน รวมถึงกิจกรรมที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถมีส่วนร่วมและเรียนรู้ได้ตามความสามารถเพื่อเกิดการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเอง และควรได้มีประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในโรงเรียน (Anne Meyer, 2014) ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนการเรียนเพื่อเพิ่มระดับความสามารถการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น จึงนำไปสู่การจัดการเรียนรวมแบบออนไลน์ หรือ E-inclusion ซึ่งจะมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อไปเติมเต็มในส่วนที่นักเรียนมีความบกพร่อง และมีโอกาสเรียนรู้ในบริบททางสังคม นอกจากนี้วิวัฒนาการของเทคโนโลยีเครือข่าย ซึ่งรวมถึงอุปกรณ์เคลื่อนที่และแพลตฟอร์มระบบ Cloud และใช้ออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน เพื่อสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านดิจิทัล,

การคิดวิเคราะห์, การแก้ปัญหา, การสร้างความร่วมมือ, ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการเรียนรู้ผ่านระบบ Cloud ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และออกจากกรอบของการเรียนรู้ที่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนสี่เหลี่ยม มีแอปพลิเคชันเกี่ยวกับการศึกษา และมีเทคโนโลยี AR, VR และ AI ในการตอบโจทย์ด้านการศึกษาให้กับผู้เรียนการระบาดของโควิด-19 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ระบบการเรียนรวมออนไลน์มีการพัฒนาขึ้นอย่างมากเนื่องจากเด็กนักเรียนต้องแยกเรียนจากบ้านของตนเอง เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด เทคโนโลยีถูกนำเข้ามาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำความเข้าใจเนื้อหาและลดความยากลำบากทางการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน อันประกอบไปด้วยซอฟต์แวร์การประชุมผ่านวิดีโอร่วมกับการใช้ไมโครโฟนไร้สาย เว็บแคม และไวท์บอร์ดแบบโต้ตอบได้ที่มีประสิทธิภาพการใช้งานสูง อีกทั้งยังช่วยให้เด็กสามารถทบทวน และทราบถึงความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าภายในห้องเรียน ซึ่งมีส่วนช่วยให้เด็กสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในห้องเรียนได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและภาวะแยกตัวออกจากสังคม และยังช่วยสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนได้อีกด้วย การนำเทคโนโลยีเข้ามาจัดการเรียนการสอนยังช่วยให้เด็กรับรู้ถึงสภาพความเป็นจริงในห้องเรียนได้ยินเสียงและเห็นภาพเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน ในขณะที่เทคโนโลยีบางตัวสามารถทำให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนได้ทุกวัน (Wilkie & Jones, 2010) ถึงแม้ว่าจะมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี สามารถตอบสนองความต้องการและสนับสนุนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ แต่หากขาดการวางแผนการสอน หรือรูปแบบการสอนที่เหมาะสม การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้อาจจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณเกินจำเป็น

การเรียนรวมออนไลน์หมายถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ แต่รูปแบบการสอนก็มีความจำเป็นสำหรับการใช้งานอย่างมาก แม้ว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถได้รับประโยชน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ แต่ยังคงประสบปัญหาสำคัญหลายประการ เช่น ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและการสอนของครูยังอยู่ในระดับที่ไม่เหมาะสมและขาดคนสนับสนุน ความยากลำบากเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการขาดความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองของนักเรียน โดยในบริบทการศึกษาออนไลน์ ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญ บางการศึกษาพบว่าพ่อแม่รู้สึกว่

ตนเองไม่เข้าใจวิธีการสอนบุตรหลานของตน จึงไม่สามารถสอนได้ ดังนั้นโรงเรียนจำเป็นต้องมีกระบวนการช่วยเหลือผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองโดยส่วนมากมีภาระ หน้าที่และความรับผิดชอบที่สูงอยู่แล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของบุตรหลานจึงส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเครียด ปัญหาสุขภาพต่าง ๆ และอาจจะส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว (Mseleku, 2020) ดังนั้นหากโรงเรียนและผู้ปกครองสามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ย่อมทำให้ผู้ปกครองเปลี่ยนสถานะเป็นครูอีกคน และช่วยสนับสนุนให้การเรียนรู้ของบุตรหลานประสบความสำเร็จและนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดี (Smith et al., 2016)

การจัดการเรียนรวมในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษคือเด็กที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ นอกเหนือจากวิธีการปกติทั้งในด้านการใช้ ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของตนเอง จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการปฏิรูปการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษและประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552 ได้กำหนดขอบข่ายงานการศึกษาพิเศษครอบคลุมเด็ก 3 กลุ่ม คือ 1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการศึกษาคือบุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ เนื่องจากเหตุบกพร่องทางร่างกายสติปัญญา จิตใจและอารมณ์ 2. เด็กด้อยโอกาสคือเด็กที่ขาดโอกาสในการรับการศึกษา 3. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือเด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านเมื่อเทียบกับเด็กคนอื่นที่มีระดับอายุเท่ากัน

การเรียนรวม (Inclusive Education หรือ Inclusion) คือ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งได้แก่ เด็กพิการประเภทต่าง ๆ ได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กกลุ่มนี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันและดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข (กิ่งเพชร ส่งเสริม & อารยะวิญญู, 2010; อารยะวิญญู, 2532) การเรียนรวมแตกต่างจากการเรียนร่วม (Mainstreaming Integration) การเรียนร่วมเกิดขึ้นจากการที่สถานศึกษาพยายามจะส่งนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นพิเศษต่าง ๆ กลับเข้าไปอยู่ในห้องเรียนปกติ คนทั่วไปส่วนมากจะให้การยอมรับว่าเด็กในห้องเรียนร่วม

เป็นเด็กที่มีความสามารถเพียงพอและมีความเหมาะสมที่จะเรียนรวม บางคนแย้งว่าเป็นการย้ายเข้าไปหรือการเข้าไปในกระแสหลัก (Mainstreaming) การช่วยเหลือหรือการสนับสนุนเด็กในเรื่องต่าง ๆ ที่ถูกจัดให้เมื่อเด็กอยู่ในห้องพิเศษคู่ขนาน เมื่อเด็กย้ายไปในห้องเรียนปกติก็ควรจะให้เด็กได้มีโอกาสเข้าถึงช่วยเหลือและหรือการสนับสนุนเด็กตามความสามารถและความต้องการของเด็กด้วย แต่ส่วนมากการช่วยเหลือและสนับสนุนในการเรียนของเด็กแต่ละคนนั้นไม่ได้ถูกจัดให้เด็กและยังคงแยกไว้ในห้องเรียนพิเศษเท่านั้น การเรียนร่วมจึงเกิดขึ้นในทางกายภาพ คือ นั่งเรียนในห้องเดียวกัน แต่บริการช่วยเหลือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของเด็กยังถูกจัดไว้ในนอกห้องเรียนร่วมเหมือนเดิมหรือมีเฉพาะห้องเรียนคู่ขนานเท่านั้น (กิ่งเพชร ส่งเสริม & อารยะวิญญู, 2010) จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 (Coronavirus Disease 2019, COVID -19) ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนถูกปรับเปลี่ยนจากแต่เดิมการเรียนการสอนจะถูกจัดขึ้นที่สถานศึกษาเป็นหลักถูกเปลี่ยนเป็นการศึกษาและการสอนในช่วงการแพร่ระบาดถูกออกแบบและจัดขึ้นบนแพลตฟอร์มหรือโปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนร่วม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนโดยไม่แบ่งแยกว่าเด็กคนใดคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือเป็นเด็กทั่วไป เด็กทุกคนได้เรียนเต็มเวลาในห้องเรียน ตลอดจนได้รับบริการที่เหมาะสมและจำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยคำนึงถึง (1) โอกาสที่เท่าเทียมกัน (2) ความหลากหลาย (3) การยอมรับความแตกต่าง (4) เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน (5) สิ่งแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด (ณัฐฐา นพแก้ว et al., 2022) ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนมีหลายรูปแบบโดยแต่ละรูปแบบมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรพิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ได้แก่ ลักษณะความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พฤติกรรมและปัญหาที่ต้องการแก้ไข นโยบายและวิสัยทัศน์ของครู ผู้บริหารและโรงเรียน แนวทางการรักษาของแพทย์ นักวิชาชีพ และคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องทั้งหมดข้างต้นเป็นใจความสำคัญของการจัดการเรียนรวม ซึ่งยังคงต้องคำนึงแม้จะเป็นรูปแบบเป็นการเรียนรวมออนไลน์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรวมออนไลน์

จากการศึกษาในต่างประเทศปี 2563 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรวมออนไลน์ในเด็กพิเศษ มากที่สุดคือเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือเทคนิคในการสอน การมีส่วนร่วมของผู้สอน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รองลงมาตามลำดับ (Parmigiani et al., 2021) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบไปด้วย เครื่องมือที่และเครือข่ายที่ใช้ มีความเหมาะสมหรือเสถียรมากน้อยเพียงใด ความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของตัวผู้สอน,เด็กนักเรียนรวมถึงผู้ปกครองของเด็ก และจากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษประสบปัญหาในการใช้อุปกรณ์เนื่องจากความพิการ และอายุที่น้อยเกินไปที่จะช่วยตัวเองได้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งนับเป็นปัจจัยหลักในการขัดขวางการเรียนรวมออนไลน์ ดังนั้นวัสดุ อุปกรณ์ที่มีต่อเอื้อต่อการเรียนหรือช่วยสนับสนุนการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และครูกว่า 60.62% จำเป็นต้องจัดทำสื่อการสอนเองโดยใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ร่วมกันในการจัดทำ ไฟล์เสียง วิดีโอ รวมถึงสื่อผสมในการสอน

2. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษประสบความสำเร็จในห้องเรียนรวมออนไลน์ได้ เนื่องจากหากผู้ปกครองสามารถช่วยแนะนำ ให้การดูแลสภาพจิตใจและอารมณ์ขณะที่เรียน มีเวลาแนะนำและช่วยแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ ย่อมส่งผลดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในทางกลับกันหากผู้ปกครองขาดความพร้อม ไม่ว่าจะด้วยความรู้ความเข้าใจใน บุคลิกภาพ สถานะทางการเงิน หรือเวลาที่ไม่เพียงพอ ย่อมส่งผลเสียต่อบุตรหลานได้ จากการศึกษพบว่า 65.98% ของครอบครัวทั้งหมดที่เข้าร่วมการศึกษาให้ความร่วมมือกับครูผู้สอนดี โดยสามารถสนับสนุนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาตัวเองได้ดี ในขณะที่เดียวกัน 34.02% ประสบกับความยากลำบากในการให้ความร่วมมือกับผู้สอน เนื่องจากผู้ปกครองบางส่วนไม่ได้อยากมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือ เพื่อหลีกเลี่ยงหากกิจกรรมของบุตรหลานไม่เป็นระบบระเบียบ หรือไม่เป็นอย่างที่ควรจะเป็นจนเกิดเป็นปัญหาทางสุขภาพและจิตใจ (Asbury et al., 2021)

3. การมีส่วนร่วมของผู้สอนท่านอื่น ประกอบไปด้วยการให้ครูการศึกษาพิเศษ เข้ามามีส่วนร่วมในการมีบทบาทออกแบบวิธีการจัดการกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษรวมถึง

อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก ซึ่งจะส่งผลต่อความต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งบรรยากาศภายในห้องเรียนอีกด้วย จากการศึกษาพบว่า 70.08% ได้มอบหมายให้ครูการศึกษาพิเศษเข้ามามีส่วนร่วม โดยจะพบได้มากในนักเรียนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา

4. เทคนิคในการสอน ประกอบไปด้วย การประเมินเด็กเป็นรายบุคคล, กลยุทธ์ที่ใช้ในการสอน โดยเป็นการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์กันหรือต้องมีการร่วมมือทำกิจกรรมให้สำเร็จ, วิธีการจัดการสอนเป็นการจัดการสอนแบบนัดเด็กทุกคนมาพร้อมกันหรือให้เด็กแต่ละคนเข้ามาเรียนคนละเวลากันซึ่งการสอนแบบนี้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีอายุน้อยและกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ปัจจัยที่ส่งผลต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ระดับความพิการของเด็กพิเศษ หากมีความรุนแรงมากการได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษประสบความสำเร็จในการเรียนรวมออนไลน์แต่ละครั้ง ความยากลำบากในการเข้าใจภาษาและการสื่อสารจะพบมากในเด็กที่ครอบครัวย้ายถิ่นฐานมาจากต่างประเทศและครอบครัวไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกันกับที่โรงเรียน และกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะปรับปรุงกิจกรรมและงานให้มีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก

นอกจากปัจจัยหลัก ๆ ทั้ง 4 ปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้สอนยังเพิ่มเติมในเรื่องของระยะเวลาของความสนใจของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีอายุน้อย, การมีส่วนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเนื่องจากมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถนั่งอยู่ที่หน้าจอได้นานอันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางกายภาพ อีกทั้งการสอนออนไลน์ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้อยู่ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้ผู้สอนไม่สามารถตอบสนองในด้านของอารมณ์และจิตใจของผู้เรียนได้เต็มที่ รวมถึงการจัดให้ทุกคนมีส่วนร่วมในห้องเรียนเป็นไปได้ยาก (Mseleku, 2020; Parmigiani et al., 2021)

การเรียนสอนออนไลน์ในประเทศไทยขณะมีการระบาดของโควิด-19 สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้มีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ได้มีบทความเกี่ยวกับเทคนิคพิเศษการสอนออนไลน์ ช่วง COVID-19 สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

(วาทีณี อมรไพศาลเลิศ, 2563) โดยได้ให้แนวคิดถึงขั้นตอนการจัดการศึกษาออนไลน์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่าอาจแบ่งเป็น 3 ลำดับ คือ

1. ขั้นการเตรียมพร้อม คือผู้สอนควรเตรียมข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนทั้งในแง่ของความพิการ การให้ความช่วยเหลือ รวมถึงระดับความสามารถโดยอาจจะอ้างอิงจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือ (Individualized Education Program หรือ IEP) อีกทั้งยังต้องสำรวจความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือของผู้ปกครองและระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และอุปกรณ์ การปรับสภาพแวดล้อมที่บ้าน
2. การจัดการเรียนการสอน ควรมีการวางแผนการสอนที่ชัดเจนหรือแจ้งผู้ปกครอง รวมทั้งส่งขั้นตอนหรือคลิปวิดีโอก่อนสอนเพื่อให้ผู้ปกครองและเด็กที่มีความต้องการพิเศษคุ้นเคยและใช้เวลาปรับตัวน้อยลงขณะที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์
3. การติดตามประเมินผล ควรจัดบันทึกหลังสอนเพื่อประเมินการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นและนำไปปัญหาที่พบมาปรับปรุงในครั้งต่อไป และควรมีการหารือหรือแนะนำผู้ปกครองในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (อมรไพศาลเลิศ, 2563)

ทิศทางและการจัดการเรียนรวมออนไลน์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในอนาคต

การเรียนรู้ในอนาคตจำเป็นต้องปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) จะส่งผลให้การเรียนรู้ในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องเรียนแค่ในห้องเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกที่ทุกเวลา จึงทำให้เทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องมีเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยต้องพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีซึ่งมีบทบาทที่สำคัญต่อการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต โดยการปรับเปลี่ยนแนวคิด การจัดการเรียนรู้ใหม่ คือ สร้างแผนการสอน รวมถึงนวัตกรรมการศึกษา โดยครอบคลุมผู้เรียนในทุกรูปแบบ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยให้การสนับสนุนตามความต้องการแต่ละคน ในขณะเดียวกันเด็กจะมีสิทธิ์ในการเลือกและออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ของตัวเองได้มากขึ้น (Saithong, 2017) และสิ่งที่มองข้ามไม่ได้เลยคือการออกแบบหลักสูตรหรือเนื้อหาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางจำเป็นต้องจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน และมีคนหรืออุปกรณ์ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่จะเกิดขึ้นในการศึกษา (กองบรรณาธิการ, 2565) การเรียนในอนาคตอาจจะ

ไม่ใช่การเรียนออนไลน์เพียงอย่างเดียว แต่รูปแบบการศึกษาในอนาคตข้างหน้าจะเป็น การเรียนการสอน 2 รูปแบบ คือ 1) การเรียนการสอนแบบ On-site และ 2) การเรียน การสอนแบบ Online (Kaewponthong & Yeamsoontron, 2021) รวมถึงมีอุปกรณ์ หนังสือ แบบฝึกหัด คู่มือการเรียนรู้ที่เด็กเอาไปศึกษาเองที่บ้านได้ หรืออาศัย การประสานงานกับผู้ปกครองให้ติดตามว่ามีปัญหาอะไรไหมในการช่วยเหลือเด็กเรียน หนังสือ โดยใช้ระบบเรียนที่บ้าน (กองบรรณาธิการ, 2565) การจัดการเรียนแบบ home base หรือถึง ๆ home school เมื่อเกิดสถานการณ์ของโควิด-19 ทำให้โรงเรียน พ่อแม่ ชุมชน หรือสังคมตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอนที่บ้าน (home base) เพราะฉะนั้น เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง หรือความสัมพันธ์ของวิธีการ เรียนการสอน สามารถให้เด็กมีการเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยใช้ครัวเรือน หรือลูกฝึงให้ พ่อแม่มีส่วนร่วม เป็นประเด็นสำคัญ (Parmigiani et al., 2021; กองบรรณาธิการ, 2565)

สรุป

การจัดการเรียนรวมออนไลน์เป็นสิ่งที่ยังต้องพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุง และออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กพิเศษและก้าวหน้าเทคโนโลยีที่นับวัน ยิ่งเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราทุกคนมากยิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอน รวมออนไลน์ย่อมต้องคำนึงการมีส่วนร่วมของทุกคนที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการเรียน การสอนได้แก่ ครูผู้สอน ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง และผู้ที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุด คือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นการออกแบบการจัดการเรียนการสอนควรจะให้เด็กรู้สึก เป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน โดยการสื่อสารตอบโต้กับเพื่อนร่วมห้องหรือคุณครู ในทาง กลับกันก็ต้องมีกิจกรรมที่มีความจำเพาะและอุปกรณ์ช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการ ของเด็ก การเริ่มต้นชั้นเรียนของผู้สอนนับว่ามีบทบาทอย่างมากในการกำหนดทิศทางและ บรรยากาศในห้องเรียน การเรียนรวมออนไลน์ควรจะเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ในห้องและขยาย ไปสู่การเรียนแบบรายบุคคลผ่านการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองในครอบครัวของเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือเด็กซึ่งเป็นตัวกำหนด ประสิทธิภาพของการเรียนรวมออนไลน์ ดังนั้นการให้การสนับสนุนผู้ปกครองให้มีความพร้อม ทั้งในแง่ของความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การเข้าถึงอุปกรณ์ เทคโนโลยีและสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ประสิทธิภาพและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียน

รวมออนไลน์จึงมีความจำเป็นอย่างมาก อีกปัจจัยที่สำคัญคือการพัฒนาความรู้ความสามารถในการออกแบบสื่อการสอน และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของผู้สอน รวมถึงความสามารถในการกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในห้องเรียน เนื่องจากการเรียนการสอนออนไลน์ทำให้ผู้สอนไม่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้เรียน ทำให้อาจจะไม่สามารถจัดการกับอารมณ์หรือพฤติกรรมทางลบได้ทันทั่วทั้งที่ รวมถึงการสนับสนุนจากผู้ปกครองเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาไปในทางที่ดีก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญเช่นกัน ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรได้รับการสนับสนุนในแง่ของเครื่องมือ อุปกรณ์และการสื่อสารกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้สอนก็มีความจำเป็น เพราะจะช่วยทำให้ทิศทางการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและช่วยพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละคน อีกทั้งยังเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ทางอ้อมแก่เด็กคนอื่น ๆ ในห้องเรียนในการทำความเข้าใจกับเนื้อหา รวมถึงส่งเสริมและปลูกฝังความเท่าเทียมในสังคม

การจัดการเรียนรวมออนไลน์ในเด็กที่มีความต้องการพิเศษนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้สอน ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญคือการเคารพความแตกต่างของเด็กทุกคนและให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และส่งเสริมตามความสามารถเพื่อให้เด็กสามารถเจริญงอกงามได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ, T. W. (2565). 'โรคใหม่' สร้าง 'โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่' : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19 สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.eef.or.th/future-of-thai-education-after-covid19/>
- กึ่งเพชร ส่งเสริม, และ ผดุง อารยะวิญญู (2010). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา (A DEVELOPMENT OF MULTILEVEL INCLUSIVE EDUCATION FOR STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS IN PRIMARY SCHOOLS). *Journal of Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 2(4), 34-46.

- ณัฐฐา นพแก้ว, สุทธิพงศ์ บุญ, และ ผดุง อารยะวิญญู (2022). การบริหารจัดการศึกษา
สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม. รายงานการประชุม
Graduate School Conference,
- วาทีณี อมรไพศาลเลิศ. (2563). เทคนิคการสอนออนไลน์ช่วงโควิด-19
สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565, จาก
<https://www.chula.ac.th/news/31541/>
- ผดุง อารยะวิญญู. (2532). การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.
กรุงเทพฯ: ราไพเพรสการพิมพ์.
- Anne Meyer, D. H. R., and David Gordon. (2014). Universal design for learning:
Theory and practice. **MA:CAST Professional Publishing.**
- Asbury, K., Fox, L., Deniz, E., Code, A., & Toseeb, U. (2021). How is COVID-19
Affecting the Mental Health of Children with Special Educational
Needs and Disabilities and Their Families?. **Journal of Autism and
Developmental Disorders**, 51(5), 1772-1780, from <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04577-2>
- Azoulay, U. (2020, November 11). **Global Education Coalition**. UNESCO., from
<https://en.unesco.org/covid19/educationreponse/globalcoalition>
- Hardy, I., & Woodcock, S. (2015). Inclusive education policies: discourses
of difference, diversity and deficit. **International Journal of
Inclusive Education**, 19(2), 141-164, from <https://doi.org/10.1080/13603116.2014.908965>
- Kaewponthong, S., & Yeamsoontron, P. (2021). กระบวนการจัดการเรียน
การสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับ อุดมศึกษาใน
จังหวัดจันทบุรี. **Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus**, 8(3),
163-176.
- Mseleku, Z. (2020). A literature review of E-learning and E-teaching in the era
of Covid-19 pandemic. **International Journal of Innovative Science
and Research Technology**, 5(10), 588-597.

- Parmigiani, D., Benigno, V., Giusto, M., Silvaggio, C., & Sperandio, S. (2021). E-inclusion: online special education in Italy during the Covid-19 pandemic. **Technology, pedagogy and education**, 30(1), 111-124.
- Saithong, C. (2017). แนวโน้มการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านในศตวรรษที่ 21 Learning Management Trends Of Flipped Classroom In 21st Century. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**, 4(1).
- Smith, S., Burdette, P., Cheatham, G., & Harvey, S. (2016). Parental role and support for online learning for students with disabilities: A paradigm shift. **Journal of Special Education Leadership**, 9 2(2), 101-112.
- Wilkie, K., & Jones, A. (2010). School ties: Keeping students with chronic illness connected to their school learning communities. In *New Developments in ICT and Education*, Amiens:France.